

Recenzja

V. JU. NEŠATAEVA (red.). 2002. **Flora i rastitelnost' jużnoj Kamčatki na primere Južno-Kamčatskogo gosudarstvennogo zakaznika**. Rossijskaja Akademija Nauk, Dalnevostočnoe Otdelenie, Kamčatskij Filial Tichookeanskogo Instituta Geografii, Trudy, Vypusk 3. 300 str., 5 ryc. Miękką opr., format 14,0 × 19,9 cm. Kamčatskij Pečatnyj Dvor, Knižnoe Izdatelstvo, Petropawlovsk-Kamčatskij. Cena: nie podano. ISSN 5-85857-0-364.

Położona na wschodnich krańcach Rosji, między Morzem Ochockim na zachodzie a Morzem Beringa na wschodzie, Kamczatka jest ogromnym półwyspem, ciągnącym się na przestrzeni około 1200 km z północy na południe i na szerokości około 400 km i zajmującym powierzchnię znacznie większą niż obszar Polski (ok. 370 tys km²). Ta górzysta kraina znana jest przede wszystkim z licznych wulkanów, z których 28 jest nadal czynnych oraz towarzyszących im zjawisk, takich jak gejzery, gorące źródła i fumarole. Pierwsze badania botaniczne na Kamczatce przeprowadził słynny W. L. Komarow dopiero w latach 1908–1909 i ich efektem była trzymtomowa Flora roślin naczyniowych wydana w latach 1927–1930. Poważny wkład w poznanie flory i szaty roślinnej tego obszaru wniósł E. Hultén, uczestnik szwedzkiej dalekowschodniej wyprawy S. Bergmana w latach 1920–1922. Później Kamczatkę odwiedzały sporadycznie radzieckie wyprawy, a ich efektem były rozmaite prace, głównie poświęcone lasom, z reguły rozproszone w literaturze i trudno osiągalne. Omawiana książka jest wynikiem badań dwóch kompleksowych ekspedycji Instytutu Botaniki im. Komarowa w St. Petersburgu w latach 1985–1986 i 1990–1991, które działały na obszarze utworzonego w 1983 r. Państwowego Południowokamczackiego Rezerwatu, zajmującego obszar, bagatelka, blisko pół miliona hektarów.

Książka obejmuje 6 rozdziałów oraz krótkie wprowadzenie prezentujące tok prac nad jej powstaniem. W pierwszym rozdziale W. J. Nieszatajewa i W. J. Nieszatajewa zarysowują historię badań botanicznych na Kamczatce. Jest on krótki, jak krótka jest sama historia eksploracji tego obszaru, ale zawiera pełny przegląd literatury botanicznej poświęconej temu obszarowi. Ci sami autorzy w drugim rozdziale przedstawiają środowisko przyrodnicze Kamczatki. Obszerny trzeci rozdział prezentuje florę badanego obszaru. Rośnie tu 686 gatunków roślin naczyniowych (W. W. Jakow), 197 gatunków mchów i 97 wątrobowców (I. W. Czernadżewa, A. D. Potemkin) i 99 gatunków porostów (A. A. Dobrysz), chociaż ta ostatnia grupa jest zbadana niekompletnie. Ponadto stwierdzono tu 66 gatunków makrofitycznych glonów morskich (O. N. Seliwanowa). Ponad połowę książki wypełnia opis szaty roślinnej badanego rezerwatu. I tak, w krótkim rozdziale czwartym W. J. Nieszatajewa i W. J. Nieszatajewa prezentują zasady klasyfikacji i metody wyróżniania zbiorowisk roślinnych. Posługując się ekologiczno-fitocenotyczną metodą rosyjskiej szkoły Sukaczewa autorzy ci wyróżnili 46 zespołów, które zaliczyli do 23 formacji, 14 klas i 9 typów roślinnych. Zostały one szczegółowo opisane i scharakteryzowane w rozdziale piątym, a skład florystyczny zespołów przedstawiony jest w tabelach. W ostatnim szóstym rozdziale autorzy ci zajmują się przestrzennym rozmieszczeniem roślinności. W porównaniu z obszarami wschodniej Kamczatki, południowy kraniec półwyspu cechuje dość słabo zaznaczony piętrowy układ roślinności. Można tu wyróżnić 3 piętra roślinne w części północnej i 2 w części południowej rezerwatu: (1) leśne (do 200–300 m n.p.m.), zdominowane przez *Betula ermanii*, a w dolinach rzek *Salix udensis* i *Alnus hirsuta*; (2) zaroślowe z *Pinus pumila* i *Alnus kamtschatica* ['stlanik'] (od 200–300 do 800–900 m n.p.m.); (3) tundrowe (800–1200 m n.p.m.). Autorzy prezentują mapę roślinności wykonaną przy użyciu zdjęć lotniczych i satelitarnych na obszarze dolnokoszelewskiego pola termalnego jako przykład interesującego układu roślinności na unikatowym obszarze aktywnej działalności wulkanicznej.

Wielka szkoda, że książka jest słabo ilustrowana oraz że nie zawiera dokładniejszej mapy topograficznej badanego obszaru. Ale to jest już cecha rosyjskich wydawnictw. Mimo wszystko będzie ona stanowić gratkę dla fitogeografów, gdyż przybliży florę i roślinność bardzo egzotycznego i zarazem jednego z najsłabiej zbadanych obszarów Eurazji. – RYSZARD OCHYRA, ul. Gołaśka 15/25, PL-30-619 Kraków, Polska.